

MERKEZ BANKACILIĞINDA KLASİK TABULARIN YIKILMASI

2016 yılından bu yana özellikle ekonomi öğretisinde “Neo-Liberal ve Kalkınmacı Merkez Bankacılığı” konusunda hayli yoğun tartışmalar yapılıyor. Neo-Liberal Merkez Bankacılığı ve onun enflasyon kontrolü önceliği sorgulanıyor. Bu bağlamda Arjantin ve Bangladeş örneklerinde özellikle gelişmekte olan ülkelerin kendi sosyal ve ekonomik ihtiyaçları çerçevesinde daha geniş kapsamlı Merkez Bankacılığı üzerinde durulmaktadır (Sadık Ünay SETA Vakfı Ekonomi Direktörü; “Türkiye’nin Kalkınmacı Merkez Bankası ihtiyacı”, SETA Perspektif Sayı:89). Bu görüşü savunanlara göre kalkınmacı Merkez Bankacılığı Türkiye için bir ihtiyaçtır. Sn. Cumhurbaşkanı’nın zaman zaman vurguladığı faiz indirimleri ile ortaya çıkan Merkez Bankacılığından ekonomik dinamizmin yeniden kazanılması ve yatırım-üretim ortamının bu yolla canlandırılması amaçlanmakta.

Merkez Bankasının enflasyon hedeflerini gerçekleştirmede çoğunlukla başarısız olması ve kurumun misyonunun “Enflasyon kontrolü” ve “Fiyat istikrarı” ile kısıtlanması eleştiri konusu yapılıyor. Bu bakış açısıyla 2016 yılından bu yana Merkez Bankasının bağımsızlığına müdahale edilmiş, atamalarda liyakat ve ehliyet kriterlerinden uzaklaşmış, son üç yılda dört başkan değiştirilmiş, kurumsallaşmadan ziyade yukarıda sözü edilen bakış açısına sahip kişilerin değiştirilmesi ile kalkınmacı Merkez Bankacılığı anlamında çözüm aranmıştır. Büyüme dostu, istihdam ve yatırım dostu ve kalkınmacı bir Merkez Bankacılığı uğruna makro ekonomik göstergelerin bozulmasına, 2018-2020 yıllarında döviz ve faiz şokları yaratacak negatif faiz politikalarında ısrar edilmiş ve daha yüksek enflasyon, daha yüksek faiz ve dolarizasyon ile borçlanmaya ve nihayet döviz rezervlerinin swaplar dahil negatif seviyeye düşmesine neden olunmuştur.

T.C.M.B yasınının 4. Maddesinde; bankanın temel amacının fiyat istikrarını sağlamak olduğu sarıh bir şekilde hükme bağlanmıştır. Yine aynı yasa maddesine göre banka bu amaçla çelişmemek kaydıyla hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekleyecektir. Bu maddedeki yaklaşım son derece açıktır. Tüm ekonomik sorunlarımızın çözümü para politikalarından beklenmemelidir. Kaldı ki yukarıda yer alan yasal düzenlemelerde hiçbir değişiklik yapmadan, çelişkili, birbirleriyle uyumunda problemler olan bir ekonomik uygulamalar bütünü içinde sadece para politikalarıyla enflasyon hedeflerinin gerçekleştirilememesi, döviz kurlarında istikrarın sağlanamaması konularında Merkez Bankasını günah keçisi haline getirmek siyasetçilere kolay gelebilmektedir. Halen Merkez Bankasına kim başkan olursa olsun piyasalar karar merciiinin başkanda ve para politikası kurulunda olmadığı inancını taşıyorlar. Son günlerdeki yerleşiklerin bir miktar döviz satışı “ Dolarizasyonun çözümü anlamına gelmiyor”. Yabancıların tuttıkları Türk varlıkların toplamı yaklaşık 151,8 milyar dolar. Bu tutarın 61,4 milyar doları hisse senedi, tahvil ve SWAP’ lar gibi Türk lirası cinsinden varlıklarda, 90,4 milyar doları ise Türk hazinesine ve Türk özel sektörüne ait Türk eurobondlarda durmaktadır. Yabancılar Türk lirası varlıklardan kaçsın olsun çıkıyorlar. Yeni yabancı girişi de son derece güdük seviyede. Merkez Bankacılığında klasik tabuların yıkılması denemeleri başarısızlıklarla sonuçlanmasına karşın bir önceki başkanın aksi politikalarla sadece 4,5 ayda başarılı mesafeler alması klasik Merkez Bankacılığının ne denle önemli olduğunu ortaya koyuyor. Ne gariptir ki son 4 yılda faiz kararlarının alındığı PPK’da başkanlar değişiyor, birbirine zıt kararlar alınıyor, ancak aynı kurul üyeleri her iki türlü kararı da imzalıyorlar. Örneğin; 2020 Ekim ayında faiz arttırılmamasına onay verilirken bir ay sonra oy birliği ile faizin arttırımına onay vermekte beis görmüyorlar.

Para politikası uygulamalarında asıl yapılması gereken Merkez Bankasına güven ve kredibilite sağlanmaya çalışılmasıdır. Başkanların görevden alınmaları zorlaştırılmalı, para politikası konusunda sadece başkan tarafından açıklama yapılmalıdır. Ülke risk primimizi azaltacak bütüncül bir ekonomik program oluşturmaya şiddetle ihtiyacımız var. Klasik, ortodoks para politikalarından uzaklaşarak deneme-yanılma yöntemleri ile ne makro ekonomik gidişatta istikrar sağlayabilir, ne de dolarizasyon sorununun çözümünde ciddi mesafe alabiliriz. Bütüncül bir program çerçevesinde sadece para ve maliye politikalarıyla sonuç almak da mümkün değil. Yönetim ve zihniyet anlayışlarımızı değiştirerek öncelikle evrensel demokrasi ve hukuk standartları oluşturmakla işe başlamamız gerekiyor.